Független művelődési és helytörténeti havilap * XVI. évfolyam 9. (594) szám * 2010. október 7. – csütörtök

HÉTFALU

Szerkesztők: Hochbauer Gyula, dr. Kovács Lehel István

Alapította és szerkesztette (1906–1911): dr. Fekete Endre és Kiss Béla

☆ Kovács Lehel István

Seres András Négyfalu díszpolgára

2010. szeptember 23-án, a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság és a Wildt József Tudományos Társaság javaslatára a Négyfalusi Helyi Tanács Négyfalu díszpolgárává avatta Seres András néprajzi gyűjtőt. Idén lenne 75 éves. „A mindig jókedvű, az élet viharait humorral csitító, egyszerű ember nem tartotta magát kutatónak, legfennebb kutakodónak, aki a szépet, az értéket keresi és teszi az utókor számára is elérhetővé. Két néprajzi vidék szerelmese, csodálója, a Barcaságé és a moldvai csángó falvaké, amelyek gazdagságát tanulmányokban, önálló kötetekben mutatta be.” – foglalta össze munkásságát Fekete Réka a Háromszék hasábjain.

1935. március 23-án született Krizbán. Édesapja Seres András, édesanyja Fazakas Ilona. Elemi iskoláját Krizbán, a gazdasági szakiskolát Kézdivásárhelyen, illetve Árkoson, a középiskolát Sepsiszentgyörgyön és Brassóban végezte. Középfokú mezőgazdasági képesítést szerzett. Munkahelyei igen változatosak voltak. Az 1950-es évek elején a brassói cikóriagyárban majd a Zsil-völgyi szénbányákban dolgozott. 3 év és 3 hónap katonai szolgálatot teljesített a haditengerészetnél búvár kiképzéssel. A katonaság után a krizbai Néptanácsnál gazdasági technikus, később átkerült a botfalusi hizlaldába zootechnikusként, majd a négyfalusi Néptanácsnál dolgozott. 1971-től – Sepsiszentgyörgyre költözésétől – a Népi Alkotások és Művészeti Tömegmozgalom Kovászna Megyei Központjának szakirányítója. 1989-től a népművészet, az amatőr képzőművészet, fotó- és filmművészet felelőse.

Kezdetben gazdasági cikkeket írt, majd az 1960-as évek végétől fokozatosan régészeti és néprajzi cikkei is kezdenek megjelenni. Elsősorban a barcasági magyar falvakat kutatta, majd fokozatosan kiterjesztette kutatásait Erdővidékre, Háromszékre, Fogarasföldre, Gyímesre, Moldvára. Gyűjtéseit gyakran önerőből végezte, sőt olykor a hatóságok elől is bujkált.

Cikkei és tanulmányai a Művelődésben, az Alutában, a Népismereti dolgozatokban, a Megyei Tükörben, valamint más heti- és napilapokban jelentek meg. Magyarországon a Néprajzi Hírekben és Komlósi Előd néven más lapokban is jelentetett meg írásokat. Összesen 248 dolgozata, tanulmánya, könyve jelent meg magyar és román nyelven.

Főműve: *Barcasági csángó leányingek hímzésmintái*, Sepsiszentgyörgy, 1972; *Barcasági csángó férfiingek, menyecskeingek, öregasszonyingek és díszkendők hímzésmintái*, Sepsiszentgyörgy, 1973; *Barcasági magyar népköltészet és népszokások*, Kriterion, 1984; Szabó Csaba, Seres András: *Csángómagyar daloskönyv*, Szombathely, 1991.

Utolsó éveiben a hétfalusi szedettesekből készült albumot kiadni. De Ilonka és Máriska című mesegyűjteménye sem jelent meg akárcsak a Nyírfából pattant tündérleány.

1992. november 27-én hunyt el Árkoson.

2000. február 18–20. között a Zajzoni Rab István Középiskola és a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság rangos néprajzi szemlét szervezett, amelyet Seres András emlékének szenteltek.

Ez a néprajzi szemle apropója Szabó Zsolt *Seres András emlékezete* című írásának, amely a Művelődés 2001 februári számában jelent meg, és amelyben így fogalmaz: „Magam jól emlékszem, hogy még a Jóbarát erdélyi területi tudósítójaként ismertem meg Seres Andrást, aki akkorra már a Megyei Népi Alkotások Háza szakirányítója volt, de elsősorban és mindenek előtt fáradhatatlan gyűjtője szűkebb pátriája hagyományos népi műveltségének, tárgyi és néprajzi emlékeinek. Tudtuk róla, hogy hosszú kitérők után, hiszen volt kazánfűtő és mezőgépész, csilletologató és vájár a Zsil völgyében, szolgált a haditengerészeknél s még ki tudja mi mindent ki nem próbált, míg harmincegynéhány evesen végre révbe érkezett, azzal foglalkozhatott főállásban, amihez addig csak szabadidejében és pihenés helyett: néprajzi gyűjtéssel.”

Seres András rendkívül intenzíven, céltudatosan és szenvedélyesen gyűjtött, és nemcsak konzerválta az állapotot, hanem tanácsaival, segítségével működtette, felelevenítette a népszokásokat. Írásaival, könyveivel, előadásaival, de hatalmas mennyiségű fényképeivel is e vidék gazdagságát tárta a nagyvilág elé, de általa is gazdagabb lett a Barcaság.

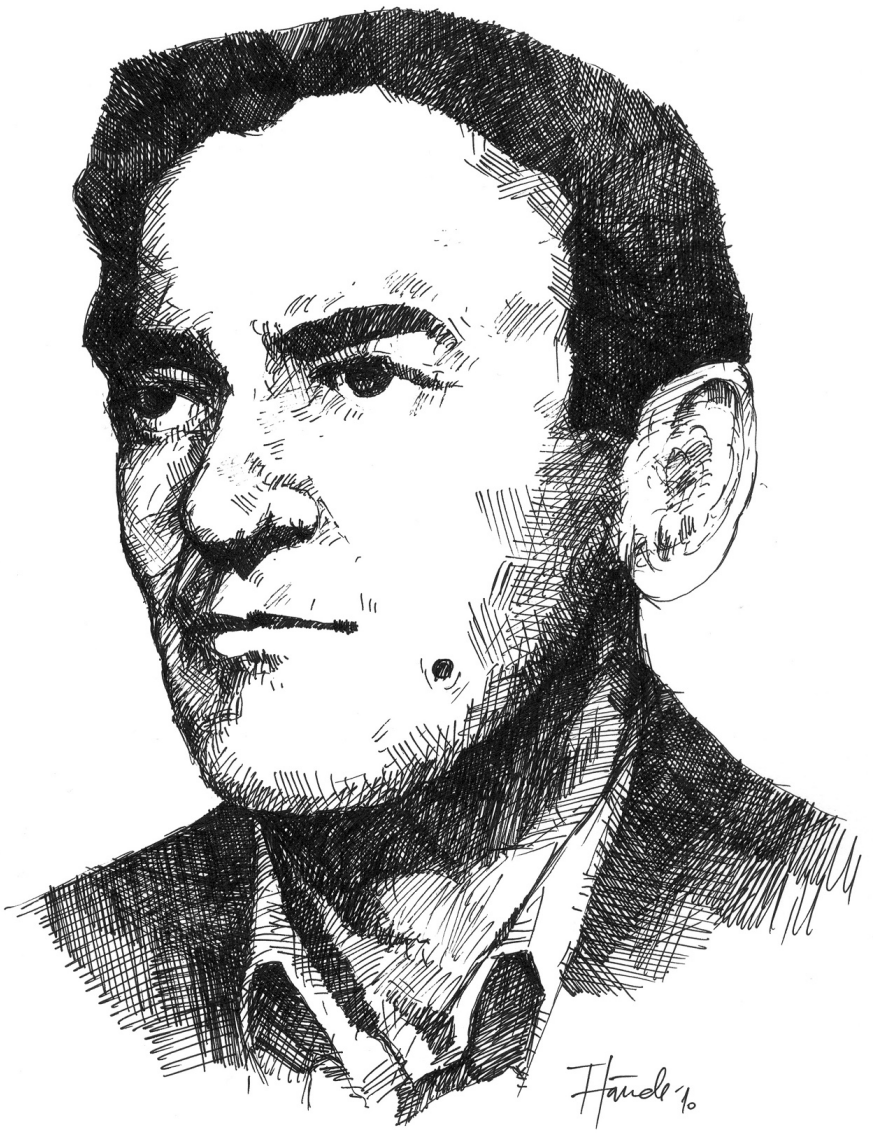

Tomos Tünde: *Seres András*

SZMN 2010 rendhagyó Szent Mihály Napok

2010. október 9–10.

Szombat, október 9.

- 10 órától kézműves foglalkozás a Barcasági Csángó Alapítvány kertjében
- 14 órától pingpong bajnokság a bácsfalusi iskola tornatermében
- 17 órától Seres András emlékműsor a fűrészmezei Csángó Házban
- 19:30-tól a Hétfalusi Magyar Ifjúsági Klub székházbemutatója és filmestje

Vasárnap, október 10.

- 10 órától mise a hosszúfalusi Boldog Apor Vilmos római katolikus templomban: igét hirdet Böjte Csaba ferences rendi szerzetes, Zajzoni Rab István-díjkiosztó ünnepség
- 13:30-tól lovas-szekeres felvonulás Négyfalu utcáin
- 15 órától szabadtéri mulatság a Barcasági Csángó Alapítvány kertjében. Fellépnek: a tatrangi, zajzoni, pürkereci boricások, Kis Sándor Barcasági Barantacsapat, a hétfalusi fúvószenekar, a Kéknefelejcs, Bokréta, Búzavirág, Kis Gergelem, Havadi, Kis Bóbiska, Nagy Bóbiska néptánc-együttesek, a brassói Somvirág citera-együttes, Márk Attila daltulajdonos, Fejér Lilla énekesnő, a mulatós zenét Varga Ferenc szolgáltatja
- 19:30-tól a négyfalusi gyerekek tőklámpásos felvonulása

* Kiadja a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság – © HMMT, 2010. * ISSN 1582-9006 *

SZMN 2010 rendhagyó

Szent Mihály Napok

2010. október 9–10.

Kedves I–VIII. osztályos gyerekek!

Szombaton, 2010. október 9-én, 10 órától, a Barcasági Csángó Alapítvány udvarán kézműves műhelyt szervezünk a Szent Mihály Napok keretei között.

Foglalkozások: töklámpás faragás, őszi tematikájú díszek szalvétatechnikával, tökmag virágok, csuhé virágok, kukorica babák, gyöngyök készítése magvakból, terméskép, cserépdíszítés.

Minden iskolást szeretettel várunk, hasonlóan egy pár anyukát is, akik a szendvicsek elkészítésében segítenek! Ollókat, temperát, vízfestéket, ecseteket hozzatok!

*

Nyerd el Te a Szent Mihály Kupát!

2010. október 9-én, szombaton, 14 órától pingpong bajnokság a Szent Mihály Napok keretei között a bácsfalusi iskola tornatermében, Kovács-Kalit Előd tornatanár úr bíráskodásával.

A bajnokságot KICSIK és NAGYOK kategóriában hirdetjük meg külön fiúknak és lányoknak!

Benevezés és a szabályok ismertetése a helyszínen, szombaton, 14 órakor.

Gyere Te is, és nyerd el a Szent Mihály Kupát! Ütő és labda legyen nálad!

*

Előadások Seres András emlékére

17 órától Seres András születésének 75 éves évfordulóját, valamint városunk díszpolgárává avatását ünnepeljük előadásokkal, báb- és színjátékokkal a fűrészmezei Csángó Házban. Házi feladatként minden résztvevő olvassa el a *Tizönkettőt egy csapásra* című barcaújfalusi mesét a Barcasági magyar népköltészet és népszokások 38. oldalától kezdve. A rendezvényre mindenkit szeretettel várunk, különösen azokat a volt adatközlőket, akik személyesen is találkoztak Seres Andrással. A magukkal hozott történeteket egy beszélgetés keretei között megoszthatják az előadás résztvevőivel, az elhozott tárgyakból pedig a helyszínen kiállítást szervezünk.

*

Vasárnapi mise

10-én, vasárnap, 10 órai kezdettel a hosszúfalusi Boldog Apor Vilmos római katolikus templomban mise. Igét hirdet OFM Böjte Csaba, ferences rendi szerzetes. Utána a Zajzoni Rab István-díj átadó ünnepsége. A Zajzoni Rab István-díjat 2006-tól minden évben kiosztjuk, díjazásban részesülnek azok a személyek vagy társaságok, akik Hétfalu és/vagy a magyarság művelődési, oktatási, szellemi, egyházi, gazdasági életében kimagaslóan tevékenykedtek, életművükkel hozzájárultak értékeink gyarapításához és népszerűsítéséhez, s ezáltal nemzeti közösségünk példaképeivé váltak.

Az ünnepséget a Polifónia Kórus, a Hétfalusi Magyar Ifjúsági Klub kórusa valamint Jani András szavalata teszik emlékezetessé. Mindenkit szeretettel várunk!

*

Hagyományos szekeres felvonulás és szabadtéri mulatság

Szekeres felvonulás Négyfalu utcáin, tánc a főtéren, mulatság a Barcasági Csángó Alapítvány kertjében igen nagy számú tánccsoport, énekes jelenlétével.

*

Ja, és miért rendhagyóak az idei Szent Mihály Napok?

A válasz a helyszínen és a következő lapszámunkban.

Csernátfalu főtere 1950-ben.

A hajdani nagy vásárok helyszíne. Szekeres és lovas felvonulások, véget nem érő beszélgetések íródtak be a kövekbe, épületekbe. Ezt a hagyományt kívánták feleleveníténi a Szent Mihály Napokon megszervezett lovas, szekeres felvonulások.

Csak most egyre kevesebb a szekér, egyre kevesebb a ló... Beköszöntött a modern társadalom, a városi életmód.

☆ **Hochbauer Gyula**

Amikor eljön a beszéd ideje

(részlet egy hosszabbra tervezett szövegből)

Fogadtunk nagyapámmal egy birsalmába, hogy a tanárt nem tudja leültetni a szakállszárítóba maga mellé. Az öreg léprement, mert neki nem voltak tanáros, csak iskolamesteres emlékei, de azok közül már annyiszor elmondta a kétméteres pálca történetét, hogy, ha Nord bácsi papagája hallotta volna, felét már az is tudná, mert – legalábbis közös szomszédunk szerint – az Anyám tyúkjának is tudta az első négy szavát. Nagyapám kissé könnyelműen fogadott, mert nem tudta, hogy abban az évben hosszúfalvi boltos nem rendelt birsalmát, mert a mikulás már mindenkit megelőzve a fáról leszedte volt birsalmasajtnak. S a tanár úrral meg egyáltalán nem lehetett tisztában, mert ha meg is neszelt valamit arról, hogy milyen kucifántos emberfia Horger Antal tanár úr, azt én is csak tegnap vettem észre, hogy eljegyesedett egy Dajbukát lánnyal, s ilyentájt – gondoltuk, még duruzsoltunk is róla pár osztálytársunkkal – megnyilvánulnak az ember addig rejtett vonásai is. Ki gondolta volna, hogy óriási kerülővel bár, de ez a hír is eljutott nagyapámhoz a brassói újságból, s már azelőtt tudta, mint ahogy mi figyeltetni kezdtük egymással a Weiss Mihály utca sarki, eljegyzés előtti találkáikat. Később Béla egy színházjegyet szolgált tőlünk azzal, hogy ministránsként kileste volt a házassági anyakönyvből a bejegyzés legérdekesebb adatait, melyek szerinte a következők: Hány éves a menyasszony? Hol született? Kik voltak a szülei? Kik voltak a házassági tanuk? De titeket, lehet aligha izgat, hogy Rombauer Emil igazgató úr volt az egyik tanú, aki közeli rokona volt az esztendő egyik legünnepeltebb magyar költőjének, aki rövidesen Brassóba látogatott társaival kielégíteni a város ilyenszerű kíváncsiságát. Engem az a pillanat is érdekelne, amely eldöntötte, hogy egymásba szerettek, vagy amikor Antal megkérte a lány kezét, vagy a lakodalmon ki és hogyan lopta el a menyasszonyt, és hogyan kereste meg a tanár úr?

Ha lány lennék, azt is megtudakolnám, miért cserélte ki asszonyságának első napjára a kisasszony addigi kedvenc fehér kalapkáját rózsaszínűre. Addig keresném az alkalmas pillanatot, amíg egyszer csak megkérdezhetném, igaz-e, hogy a tanár úr azért gyűjt annyi mesét, mert megfogadta (mondjuk, hogy megszeghetetlen csókpecsétes fogadalommal), hogy minden héten újabbat hoz neki?

Szóval a nagyapák mind fura szerzetek! Gyakran pisolyognak a bajuszuk alatt, mintha ennek egyik legfontosabb rendeltetése ez volna, hogy el is rejtsen, s egyben meg is mutasson valamit annak, aki ezt észreveszi. Hallottam én már róla, hogy esténként, miután lenyugodott már a világ, a nyolcvanadik évéhez közeledő öreg egyre mesebelibben kezd viselkedni, és valahonnan előkerített cimbalmából zsongító dallamokat csalogat a szobájába.

– Mondd meg a tanárodnak, ha érdeklik hétfalusi titkok, valamelyik vasárnap, amikor hozzánk is eljön a beszéd ideje, keressen meg – lepett meg búcsúzkodás után az öreg, lelkemre kötve, hogy az üzenetet szóról szóra csak így szabad átadnom, mert különben a rám váró örökség elillan. Hazáig mondogattam magamban: megtanultam, mint az igeragozást a tanár úrtól, s csak ezután kezdtem gondolkozni a feladaton. A tanár úrnak én eddig soha senkitől üzenetet nem vittem eddig. Az igaz, hogy tata sokfelé sok szót küldött már velem, de egyikbe sem rejtett ennyi talányt. Fél éjszaka azon töprengtem, hogy vajon szabad-e titkot úgy hordozni-vinni, hogy a tartalom rejtély a küldönc számára is? Sok mindent tudott apám apja, s karonülő korom óta csöpögtette belénk, de hogy ez a tanáromat is érdekelhetné, ezt eddig nem gondoltam. Az öreg ezt bizonyára jobban tudja nálam. De nem ismeri a tanáromat. Vagy mégis? Nem, nincs honnan. Annyit mégis tud róla, hogy szereti a titkok útját fejteni. Vajon érti-e, mikor van nálunk a beszéd ideje? Hiszen én is csak most értettem meg, mikor érkezik el Hétfaluba az öregek számára a beszéd ideje!

Kucifántos öregje, képes odabogozni az időhöz a helyet! De miért a szöszért köti az örökségemet az üzenet szószerinti átadásához? Talán köze van ehhez annak is, hogy kinek viszem a szót, és mit csomagolt ő bele?

Mindenesetre, másnap délben bekopogtam a tanulói könyvtárba, ahol reméltem, hogy egyedül fogom találni, s ahol, köszönés után már nyomta is a kezembe a Moliere-kötetet, amelyből A képzelt beteget kezdi tanulni már holnaptól az önképző kör. Megköszöntem, s a nyelvem hegyére került, hogy kérdezzem meg, ismeri-e nagyapámat, de valahogy nagynehezen sikerült ezt leküzdenem, s mert fogalmam sem volt, milyen viszony kell legyen diák és tanára között, hogy egy ilyen nagyapai üzenet elhangozhasson; hol kell állanom; hogyan kell állanom, úgy döntöttem, hogy a könyvtár feladatomhoz találó környezet, s amelyik pillanatban arról is meggyőződtem, hogy az előttem álló ember meg fogja érteni az üzenetet, kissé feszesre egyenesedtem, s úgy néztem szembe vele, mintha ettől sok minden függene.

(Folytatása a 3. oldalon.)

HÉTFALU HONLAPJA
www.hetfalu.ro

Seres András

Gyertek haza libuskáim

Kisebb, hat-tíz éves gyermekek ötentízen, közös megegyezéssel megválasztják a *libaanyó*t és a két *farkas*t. Libaanyó kiűzi a csoportba verődött *libák*at, akik kb. 30 lépés távolságra állnak meg. A két farkas megáll a libaanyótól kétoldalt mintegy 15 lépésnyire. A libaanyó s a libuskák átkiabálnak egymásnak. Kezdi a libaanyó:

– Gyertek haza, libuskáim!

Valamennyien felelik:
– Nem, mert félünk.
– Mitől?
– Farkastól.
– Hol a farkas?
– Bokorban.
– Mit csinál?
– Mosdik.
– Mibe mosdik?
– Aranytálba.
– Mivel törülközik?
– Kiscica farkával.
– Gyertek haza, libuskáim!

Erre a libuskák egyszerre megindulnak és átszaladnak az anyjukhoz, miközben a farkasok próbálnak minél többet megfogni a libákból. A megfogott libákat félreállítják. A megmaradt libuskák visszatérnek a régi helyükre, s a párbeszéd, illetve a játék elölről kezdődik, míg a farkasok valamennyi libuskát elfogták. Amelyik kettőt legelőször elfogták, az lesz a következő játékban a két farkas, és akit utoljára, az lesz a libaanyó.

Adatközlő: *Tamás Ilkó Elvira, 10 éves (1966), Tatrang.*

Hochbauer Gyula

Amikor eljön a beszéd ideje

(Folytatás a 2. oldalról.)

– Tanár úr, azt üzeni a nagyapám, ha érdeklik a hétfalusi titkok, valamelyik vasárnap, amikor hozzánk is eljön a beszéd ideje, keresse meg.

Gyorsan elköszöntem. Nem vártam választ. Nem figyeltem az arcát sem.

Aztán csak telt, telt az idő. Felavattuk az Árpád-szobrot a Cenken. Előadásunkat megtapsolta a tanár úr felesége is. Míg végre a szóban forgóhoz mérten már harmadszorra keveredtem haza. (...) Vasárnap délután, mielőtt a csorda a legelőről haza indult volna, arra lettem figyelmes, hogy nagyapám erőst mond valakinek a kapuban. Odasettenkedek.

– (...) Kiébzejje, tanár úr, másnop a küsebb legén kihajcsa a tehent a legelüőre. A hogy a városból kihajcsa futni kezd a tehén, utánna a legény. Addig futnak, hogy mindakettő hobba keverëdik. De a tehent mégës úgy megüőrzötte, hoty haza nem tudott futni.

Estére haza hajcsa a tehent. Kérdi a másik : Hát ëcsém, hogy viseli az a tehém magát?

– Abbizën bátyo, nagyon jól viseli az a tehén magát. Mer ahogy a városból kihajtod, minnyá lefekszik, egész nap úty fekszik. Tés tudnál ëlegët aludni mellette, de nagyon vizes a hej, azér nem tucc lëfeküdni. Hanëm te juó erüős vagy, kössünk rád ëggy juó nagy mosó padot, a hátodra, hoty tuthass heverni.

Fël ës kötték másnap a hátáro és kihajcsa a tehent. Ahogy a városból kihajcsa a mezüőre, futni kezd a tehen, utánno a legény, hogy a hob szotyogott lë mindakettüőről, de mégës megüőrzötte úgy a tehent, hogy haza nem eresztëtte

Itt félbeszakította a mondást egy kacagás, amire még jobban figyeltem mint a szövegre. Ismerős is meg nem is. Beleborzongtam. Csaknem! Felosonok a galariára, s odasandítok a kukucsálóból. Kacagott, kacagott s ismételgette-forma az öreget:

– Futott-futott a tehen, utánno a legény, hoty a hob szotyogott... - s potyogtak annak a szigorú tanárnak a könnyei kacagtában. Majd folytatta nagyapám, s én is igen figyeltem, mert soha nem hallottam még ezt, meg még inkább kíváncsiságból, hogy hova akar a mesével kilyukadni az öreg. Valahogy másképp mesél mint nekem.

– Most már együtt viszik haza a pénzt. De hoty szovam ne felejtsem, a kissebb ugy a tëmplom mellett közel lakott, mint ide, në, Fejér Gyula tisztëletës ur, a nagyobb më mint ide Zajzon. ()...

Hopp, most látom rajta, valamit gondolt Horger tanár úr! Hacsak nem azt, hogy hol is vagyunk mi most, ahonnan Fejér tiszteletes úr lakása csak úgy idené látszik? Ismerem jól a tiszteletes urat, még az anyósát s apósát is, aki Tömösnél a sok hőst 49-ben eltemette. S mégsem éppen csak ezt gondolta.

– Ezt hogy gondolta, hogy seszósebeszéd, csak úgy illaberek-nádakerek egy szempillantás alatt Hosszúfaluból odamesél (é.m.: dumadeportál) Pürkerecre?

A vazulkodó mesemondó táltoshunyorítás nélkül folytatta a tér-időt bűvölő praktikáit.

– Aszongya a nagyobb, hogy ëste, ha mëggyujtják a gyërtyát, el fog jönni, hogy...

Lapszámunkat a Communitas Alapítvány támogatta.

Seres András

Ispilángi rózsa

A gyermekek arccal befelé fordulva kézfogással kört alkotnak, és körbejárnak, miközben ezt énekelik:

Ispilángi rózsa,
Rózsa vónék, perdülnék,
Karika vónék, fordulnék,

Ződ selyem szoknya,
Csüpkés az alja,
Szedem szép kislánka,
Fordulj angyal módra.

A „Fordulj” szóra a gyermekek kifordulnak, s majd így folytatják a játékot, amíg az újraénekelt dalban ismét a „Fordulj” szóig érnek. Ekkor visszafordulnak, és a táncot elölről kezdik.

Adatközlő: *Köpe Kata, 50 éves (1967), Csernátfalu.*

Bencze Mihály

Magyar-török testvériség

(Folytatás az előző lapszámunkból.)

A Borica névhez és tánchoz kapcsolódik a **Czimbor** családnév is, mely a Kárpát-medencében elrejedt ősmagyar név. A Czimbor növénynem a háromhímesek seregéből és kétanyások rendjéből; virágzása füzéres; füzérkéi kettesével vagy hármasával ülnek a gerincen, egy-egy bokorban; minden bokor tövén négy vagy hat murva, úgy hogy minden füzérke alá kettő jut, mintha czimborák volnának (Elymus), fajai: fövény-, konya czimbor. A cimbora pajtás, ki valakivel jó, vagy rosz célra megegyezett, szerződött. Erdélyben, s a Tisza mellékén cimboráknak hívják egymást oly gazdák, kik marháikat összefogván egy szekérbe, közerővel végzik munkáikat. Eredetileg lehetett: cim-pár vagy cím-párja, azaz címben, polgári állásban pár, barát, társ; lehet annyi is, mint csín-pár, azaz csínban és csínben, vagyis jó és rosz tettben párom, barátom, s ma is ez a legdivatosabb értelme; még egy harmadik elemzése: szívpár, szívem párja, szűm párja; némely szójárásokban: szimbora. A cimborál, pedig azt jelenti, hogy valamely dolog kivitelére mással szerződik, társaságba lép, egyet ért. Az amerikai indiánok egyes telepei is kapcsolódnak e névhez: Cimborrio Arroyo (Kuba, Granma 20° 18’ 00” N, 076° 56’ 00” W), Cimborro Cerro (Mexikó, Colima 19° 11’ 20” N, 104° 12’ 45” W). A Bor valóban az ősnyelvünkön még pezsgő forrásvizet jelentett, így az ősforrás jelentése pontos lehet. A Czimbor etimológiájában ugyancsak a központi jelentőségű Igi-mama, az ősmama kezdetű szó. De az is lehet, hogy a -bor = teremtő körúr = Napistennel kapcsolatos fogalomrész. Összeolvasva: Czimbor = Mindenség-szent-égmamájának-Napisten-fia, vagy valami hasonló értelemmel bír. Ugyanis, a mitológiánk szerint a földi teremtés már a Napistennel, annak a fényével kapcsolatos. A Cimbora a Boricát együtt táncolók közelségét, összetartozását is jelentette, valamint az egy forráshoz tartozó település férfiait, idővel az ivótársak, ivócimborák közösségét is jelölte. Czimbor, ennek a közösségnek a tagja. Ősi hétfalusi családnév a Czimbor, ami egyben földrajzi név is, mint a Czimbor-bérce.

A Borica-tánc jellegzetes alakja a Kuka, melyhez fűződik a **Cuca,** vagy **Czucza** családnév eredete is. Czuczákmajor (Magyarország, 46° 48’ 00” N, 018° 41’ 00” E) ismert település. A Cuca családnév Kárpát-medence szerte ismert, de a Török birodalom területén is elterjedt. A Cuca a Hispániában maradt hunok mitológiai alakja, aki a sárkány és féreg metamorfizmusát éli át. A Kárpát-medencei hunoknak, pedig a Kukutyin kultúrához kapcsolodó szála. Brazilia folklórjának ismert szereplője, ide vezethető vissza a csacsa, a rosz szellemeket elűző tánc lényege is. Cuca település Argyas (Arges) megyében (44,95 szélességi, és 24,52 hosszúsági ívek metszetén), hasonlóan település Galac megyében is, kapcsolódva a moldvai csángókhoz. Hétfaluban külön családnévként is szerepel, de azonos családnevek esetén megkülönböztető névként is. A hétfalusi Czucza név genetikai vonulta legközelebb Kalotaszegen, és Dél-Lengyelországban található. A cuca hegyes pálca, bot, pózna, amelyet a kaszáló felosztásakor a kimért parcellák határának jelzésére a földbe szúrnak. A hun-avar településeken a lándzsa jelentése is kimutatható. A cucával egyenértékű megnevezések a: cégér, csóva, hancsik, mezsgye, komp, útjel, vagy akár ültetőfa. A Felső-Kiskunságban a gyermekek jégszánkójának két szeges végű tolóbotja. A cuca a ház tetőzetének az a nyílása is, melyen a fény behatolt, és mitológiailag kapcsolódott a kukukk totemhez. A faszerkezetű kormánykészülékkel ellátott fahajókon a kormányrúd belső végén levő vastag botféle fának elnevezése is cuca, mely arra szolgál, hogy a kormányt oldalra lehetőleg minél jobban kifeszíteni lehessen. Régebben, midőn fahajóinkon gondolok Barcaság őseire, a barcánokra is-, a ma is használatos kormányszerkezet (a timon) még nem volt ismeretes, vontatás közben, ha a hajó a parthoz vagy zátonyhoz kelleténél közelebb ment, a hajó kitámasztására egy dorong-féle könnyebb rudat használtak s ezt nevezték cucának, az ezzel való eljárást pedig cucázásnak.

(Folytatása a 4. oldalon.)

* Kiadja a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság – © HMMT, 2010. * ISSN 1582-9006 *

(Folytatás a 3. oldalról.)

A **Kóka** név eredete is, ezzel a mesterséggel kapcsolatos. A Cuca vonulata a következő: Cucasana (Venezuela, Anzoátegui 08° 22' 18" N, 063° 17' 14" W), Cucáma (Dominika, La Romana 18° 25' 00" N, 069° 02' 00" W), Cuca Cerro de (Dominika, Pedernales 17° 53' 50" N, 071° 34' 58" W), Cuca (Dominika, Duarte 19° 12' 00" N, 070° 11' 00" W), Cuca (Szomália, Jubbada Hoose 00° 44' 00" N, 042° 27' 00" E), Kűkâ Bi'r (Libia, Al 'Azîzîyah 32° 25' 33" N, 012° 58' 36" E), Cuca (Angola, Uíge 06° 16' 00" S, 015° 44' 00" E), Cucaracha Shoal (Fülöpszigetek, Iloilo 11° 40' 47" N, 123° 11' 37" E), Cucana (Portugal Braga 41° 30' 00" N, 008° 02' 00" W), Cucata Minas (Mexikó, Durango 25° 08' 00" N, 106° 43' 00" W), Cuca (Mexikó, Yucatán 20° 54' 00" N, 089° 25' 00" W), Cuca (Kuba, La Habana 22° 53' 00" N, 082° 40' 00" W), Cucania (Ausztrália, Queensland 17° 15' 00" S, 145° 55' 00" E), Cuca Domb (Havasalföld 45° 46' 00" N, 027° 55' 00" E), Cuca (Havasalföld 45° 44' 00" N, 027° 53' 00" E), Cuca (Havasalföld 44° 57' 00" N, 024° 31' 00" E), Cuca (Havasalföld 45° 44' 00" N, 027° 53' 00" E), Cuca (Havasalföld 44° 57' 00" N, 024° 31' 00" E), Cucanjá Riachuelo (Guatemala, Alta Verapaz 15° 20' 00" N, 090° 04' 00" W), Cucaracho Monte (Honduras, Olancho 14° 45' 00" N, 086° 30' 00" W), Kukulaya (Nicragua, Atlántico Norte 13° 42' 00" N, 083° 42' 00" W), Cucaracha Cerro (Argentina 32° 04' 00" S, 069° 25' 00" W), Cua Cańo (Venezuella, Amazonas 03° 10' 00" N, 065° 41' 00" W), Cucaracha (Ekuádor, Manabí 01° 12' 00" S, 080° 02' 00" W), Cucao Lago (Chile 42° 38' 00" S, 074° 04' 00" W), Cucaihatárrész (Magyarország, Hajdú-Bihar 47° 34' 00" N, 021° 23' 00" E).

Egy sajátos, de különleges családnév az **Islik.** Hétfaluban ismert egy vonulata, de Erdélyben, a Kárpát-medencében, Törökországban, Kis-Ázsiában is megtalálható, Trianon után Európa és Amerika városaiban is előfordul. Islik törökül munkást, dolgozót is jelent, de kereskedőt is. A hétfalusi szekeresek Kis-Ázsiától Nyugat-Európáig bejárták a térséget. A Kárpát-medencei Islikek jól képzett munkások, kereskedők voltak. Az Islik, Ős-Lik, a világteremtő Ősanya, a Nagyboldogasszonyunk szülőcsatornája, az anyajogú őskeresztény vallásának a származék szava. Azt, hogy a szemita nyelvek kialakulásai még milyen jelentéseket tapasztottak hozzá, az már gyűjtési kategória, ősi úrnépi, azaz ómagyar eredetű. Islik a mai Törökország egyik városa a Konya régióban, a 37,5667 szélességi és a 33,3333 hosszúsági ívek metszéspontján. Fekvési szintje 994 m, akár a Cenk hegyé. Nyugaton: Ortaoba, Kayacik, Egilmez, északon: Hasanoba, Hotamis, Sirnik Yaylasi, Akcavazi, keleten: Inoba Yaylasi, Samuk Yaylasi, Yeniceoba, délen: Karakisla, Yenikuyu, Cigil, Boyalitepe, Karacaoren,

Bencze Mihály

Magyar-török testvériség

Burunoba, Gulalioba, Coglu, Kumoba települések határolják. Islik egy félisten, a Nap-Bika, Illiki Heliosz fia. Ő volt az első az Illian sárkány királyok közül, a Nap udvar alapítója és ő uralkodott, mint a föld királya. Miután apját Irré leváltotta, Isliket lázadó Israha száműzte. Miután 21 évig barangolt a világban, visszatért, hogy trónját visszaszerezze és miután Israhát elzáratta az alvilágba, Islik a mennyekbe szállt és a föld és a menny királya lett. Az ő imádói azt hitték, hogy a mennybe, Islik palotájába emelkednek miután meghalnak, és nem Geniché alvilágába. Išlik, Ištók: egymásnak alakváltozatai, lehet összetett szó, de képzett is. Iš: összetartozik a Duna Iszter nevének Isz elemével, valamint az Estere, Esztere nevének Esz elemével, + lik: Összetartozik a mordvin laj, lej 'folyó' szóval és a magyar lé 'folyadék' szóval. A –tók hangtani szempontból ennek korábbi változata. Az Islik név következő vonulata ismert: Yslikis, Islikis, Islitsis Reka (Lettország, 56° 31' 25" N, 023° 59' 17" E), Islikon (Svájc, 47° 33' 00" N, 008° 51' 00" E, ide kapcsolódnak a svájci hunok), Islik (Törökország 37° 34' 00" N, 033° 20' 00" E).

Egy másik ősi hétfalusi családnév az **Istók,** csak gondoljunk a világhírű Istók János szobrászunkra. A Kárpát-medencén kívül, az egykori Török birodalom Európai részein is előfordul, de Ázsiában is ismert. Istók még hozzáadott név is, azonos családnevek megkülönböztetésére. Keresztnévként is szerepel. Egyiptomi és pelazg közvetítéssel érkezett, ami forrást, ivóvizet jelentett. Az ősmagyar mesevilágban ismerős a Halfejű Istók, valamint Petőfinek a Bolond Istók című verse. Istok Rigómező (Koszovó) Pécs tartományának fővárosa a 42.783333 szélességi, és a 20.483333 hosszúsági ívek metszetén, de folyót is neveztek el róla. Moszkva mellett fekszik az Istók-tó, melynek koordinátái: 54 ° 55'50 "N, és 39 ° 20'28" E. Oroszországban található a Bol'shoy Istok település Sysertskiy körzetben (Sverdlovskaya Oblast), a Sysert, Ekaterinburg, Aramil, Bobroszkij, Verkh Dubrovo települések között, melynek koordinátái: 56° 43' 4" N, és 60° 46' 57" E. Tatár vonatkozása is van. Ázsiában a sumér vonalon terjedt el. Az ősmagyar értelmezésben az Istók a forrást felfedező radieszta, a kutat ásó, a vizekre, a folyókra, tavakra vigyázó, és az árvizeket elterelő papi méltóságot jelentette. Istok = üstök-ből is eredeztethető, egyben főméltóság is. Inkább az Is-, És-, Ős-, vagyis isteni, mennyei szókapcsolata lehet, a -tok pedig valami tok, tök, vagyis gömb alakú dolog. Úgymint a germánok, vikingek Tor = Törő-úr istenségében, aki a buzogányt hordta. A buzogány is gömbfejű, mint a későbbi jogar változata. Magyar mesékben is ismert az Istók, ezért inkább valami istenséggel kapcsolatos fogalom. A népi káromkodásban is folyamatosan használják. Istok = Ős-tok (gömb, fej, isten), törő, gót vetülettel rendelkező név is, hisz a gótok is éltek errefelé a 4-5 században. Fontosabb Istók földrajzi települések: Istok (Oroszország, Khabarovskiy Kray 59° 33' 45" N, 145° 46' 15" E), Istok (Oroszország 52° 15' 50" N, 158° 11' 20" E), Istök, Istyk (Tadzsikisztán, Kuhistoni Badakhshon 37° 49' 08" N, 074° 38' 40" E), Istoki (Ukrajna, Krím 44° 35' 00" N, 033° 50' 00" E), Istok (Nyítra 48° 34' 00" N, 018° 35' 00" E), Istöklova (Bulgária, Khaskovo 42° 07' 00" N, 026° 11' 00" E), Istok (Lengyelország, Podlaskie 52° 40' 00" N, 023° 29' 00" E), Istog (Albánia 42° 46' 00" N, 020° 29' 00" E), Istok Planina (Macedónia 41° 04' 00" N, 020° 53' 30" E), Istok Mahala (Koszovo, Gllogovc 42° 40' 40" N, 020° 49' 27" E).

A **Konya** Hétfalu ősi családnevei közt szerepel, de a Kárpát-medence mellett Kis-Ázsiában is elterjedt, és fontos jelentőséggel bír. A kony elvon törzse konya, konyít, konyúl származékoknak. Alapértelme: görbeség, görbére hajlás. Kóny falu Győr megyében. Konya gyöke a görbedést jelentő kom, meglágyítva, kony, vékony hangon kön, köny, melyekből köntöl, könyök erednek. Rokonok vele a kan, kany és kun kuny gyökök több, görbedést jelentő szókban, mint: kanyó, kanyar, kancsal, kunik, kunya stb. Jelent görbét, alágörbedőt, lefelé hajlót. Konya virág, fűszál. Konyavicsor pedig növényfaj a vicsorok neméből; egy leveletlen tőkocsánya nyúlik fel a földből, s azon vannak soros lekonyúlt virágai (Lathraea squammaria). Konya görögül Ikónion, latinul Iconium, arabul Kúnja, más nevein: Koniah, Konieh, Konia, Qunia. Törökország anatóliai régiójában fekvő egymillió lakosú város, egyben a Konya tartomány székhelye. 1200 m magasságon helyezkedik el a 37.866667° szélességi, és a 32.483333° hosszúsági ívek metszetén. Már a késő rézkorban is lakott terület volt, i.e. 3000 körül. I.e. 1500 környékén hettiták foglalják le, majd i.e. 1200-ban az indoeurópai tengeri népek, i.e. a 8.században a phrügök alapítanak királyságot, i.e. 590-ben a kimmer, majd a 6.század végén perzsa uralom alá kerül, majd Nagy Sándor uralma következett, utána I. Szeleukosz Nikátor, és a pergamoni uralkodók. III. Attalosz a Római Köztársaságra hagyta, Claudius idején a város nevét Caludioconiumra, és Hadrianus idején Colonia Aelia Hadrianara változtatták. Az Apostolok cselekedetei szerint i.sz.47-ben, 50-ben, és 53-ban Szent Pál és Szent Barnabás is meglátogatta. 1071-ben a szeldzsukok hódították meg, 1097 és 1243 között az Ikóniumi Szultánság fővárosa. 1097-ben és 1190-ben keresztesek támadták meg, végül a Konya nevet 1134-ben I. Meszúrd adta a településnek. A hazatérő keresztesekkel Konya nevű munkások, kereskedők, zsoldosok is jöttek a Kárpát-medencébe. Azonos nevű lovagok megkülönböztető neve lett a Konya, például egy Benedek nevű zsoldost, aki ott harcolt, hazatérte után úgy hívták Benedek Konya. 1243-ban mongol fennhatóság alá kerül, 1322-ig emirátus, és 1420-ban oszmán kézre kerül. A Konya Kő-anya változata az Ős-anyát jelenti. A Kónya, ugyancsak a Kör-anya, vagy a Köristen-anyja rövidítésben, jelentést közvetíti. Szinte minden ősi szavunk valamiképpen kapcsolódik az Ősmama, az Ősanya, a Napisten fogalmakhoz. De az anya hangalak már a fiatalabb szóképzésünkhöz tartozik. A Kónya egy másik változata a **Kánya**, ami szintén a Kárpát-medencét felölelő ősi családnév, de egyben település Balaton mellett. A vörös kánya (Milvus milvus) Közép-Európa ősi ragadozó madara, míg a barna kánya (Milvus migrans) Ázsiáé, és jelképként az ősi magyar hitvilághoz tartoznak. A hindu és tibeti vonalon a Kanya az évnek szeptember 17.-október 17. közötti asztrológiai időszaka, ami kapcsolódik Lemúriához, és végül a Kutya-csillagképhez. Fontosabb Konya helységnevek: Konyashino (Oroszország, Tverskaya Oblast 56° 41' 16" N, 034° 21' 47" E), Konyang Tao Dung (Vietnám 11° 46' 00" N, 108° 00' 00" E), Konyabeng (Kamerun 04° 20' 00" N, 014° 22' 00" E), Konyayevo (Oroszország 58° 17' 00" N, 039° 04' 00" E), Konyayeva (Oroszország 55° 54' 00" N, 040° 32' 00" E), Konya (Ciprus, Paphos 34° 47' 00" N, 032° 27' 30" E), Konyava (Litvánia 54° 06' 00" N, 024° 42' 00" E), Konyango (Kenya, Nyanza 00° 46' 00" S, 034° 16' 00" E), Konya (Libéria, Lofa 07° 57' 47" N, 009° 32' 48" W), Konya (Ghána 09° 03' 00" N, 001° 01' 00" W), Konyas (Dél-Afrika 24° 01' 00" S, 029° 38' 00" E), Konyao (Nigéria 14° 39' 03" N, 007° 46' 05" E), Konyatin (Ukrajna 51° 35' 00" N, 032° 47' 00" E), Kónya (Hajdú-Bihar 47° 36' 00" N, 021° 15' 00" E), Kónyatelep (Szabolcs-Szatmár-Bereg 48° 07' 00" N, 021° 49' 00" E), Kónyaszék (Csongrád 46° 41' 00" N, 020° 03' 00" E), Konyár (Hajdú-Bihar 47° 19' 00" N, 021° 41' 00" E), Konyár (Hajdú-Bihar 47° 19' 00" N, 021° 40' 00" E), Kónya-hegy (Szabolcs-Szatmár-Bereg 47° 57' 00" N, 021° 48' 00" E), Kónyadülő (Bács-Kiskun 46° 37' 00" N, 019° 57' 00" E), Kónya (Hajdú-Bihar 47° 36' 00" N, 021° 14' 00" E), Konyavo (Bulgária 42° 19' 30" N, 022° 47' 04" E), Konyartsi (Bulgária 42° 52' 00" N, 025° 56' 00" E), Konya Ovasi (Törökország 37° 30' 00" N, 033° 20' 00" E), Konya Vilâyeti (Törökország 38° 10' 00" N, 032° 30' 00" E), Kanyo (Dél-Korea 35° 03' 26" N, 127° 57' 34" E), Konya Shet' (Etiópia 08° 37' 00" N, 040° 29' 00" E), Konyô-kô (Észak-Korea 38° 54' 15" N, 125° 36' 07" E).

(Folytatjuk.)